

BIBLIOTEKA PUBLICZNA m.st. WARSZAWY
i jej odbudowa do 1 czerwca 1947 r.
.Notatka informacyjna

B. 024
104 20511

Biblioteka Publiczna założona z inicjatywy społecznej w 1907 roku, a przejęta przez Miasto w roku 1928, po wcieleniu do niej wypożyczalni Towarzystwa Bibliotek Publicznych /istniejących od r.1858/ oraz placówek Towarzystwa Czytelni Dziecięcych, stała się organem bibliotecznym Samorządu Miejskiego.

Księgozbiory Biblioteki Publicznej przed rokiem 1939 liczyły 503.000 vol.

W tym samym czasie prowadzona przez Bibliotekę Publiczną sieć biblioteczna liczyła 62 ośrodki, rozmieszczone we wszystkich dzielnicach Warszawy, obsługując setki tysięcy czytelników, co nadawało jej charakter biblioteki powszechnej.

W okresie okupacji niemieckiej w latach 1939-1945, Biblioteka poniosła dotkliwe straty. Z pół milionowego księgozbioru ocalało około 87.000 vol. w stanie kompletnej dezorganizacji. Zniszczeniu i spaleniu w przeddzień ustąpienia okupantów z Warszawy uległo 317.000 vol. Reszta Niemcy wywieźli do Pruszkowa, Krakowa, Lignicy i Pragi Czeskiej. Z sieci bibliotecznej, systematycznie przez okupantów likwidowanej, ocalały zaledwie 4 placówki /3 na Pradze, 1 na lewym brzegu Wisły /nie licząc ocalałej w 20% Centrali/.

W listopadzie 1944 r. po wyzwoleniu Pragi, ocalałe tam 3 placówki Biblioteki Publicznej, wznowiły swą działalność w ramach Wydziału Szkolnictwa Zarządu Miejskiego. Do odbudowy zdeorganizowanej sieci bibliotecznej w Warszawie, również w ramach Wydziału Szkolnictwa, przystąpiono w lutym 1945 r. Z Wydziału Szkolnictwa Biblioteka Publiczna została wyłączona decyzją Prezydenta Miasta z dnia 1.IV.1946 r., ustalającą stanowisko jej jako Wydziału w strukturze organizacyjnej Zarządu Miejskiego i scalając z nią Bibliotekę Dzielnicy Północnej, która działała dotychczas w ramach Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. Biblioteka Dzielnicy Północnej, posiadająca charakter biblioteki eksperymentalnej, zachowała autonomię fachową i budżetową.

Schemat organizacyjny Biblioteki Publicznej podaje załącznik nr.1.

W celu jak najszybszego dostarczenia książek napływającym do Stolicę mieszkańcom Biblioteka Publiczna skierowała cały swój wysiłek na zorganizowanie miejskiej sieci bibliotecznej.

Do dnia 1.VI.1947 r. Biblioteka Publiczna uruchomiła 30 ośrodków:

Biblioteka Główna /Naukowa/	2
Dział Zasadniczy	
Dział Wydawnictw Periodycznych	
Biblioteki Specjalne	2
Muzeum Książki Dziecięcej	
Czytelnia Bibliologiczna	
Dzielnicowe Czytelnie Naukowe	3
Warszawa-Praga	
" Południe	
" Północ	

Wypożyczalnia dla czytelników indywidualnych	12
" Kompletów Ruchomych	3
Biblioteki Dziecięce	8

Rozmieszczenie ośrodków Biblioteki Publicznej na terenie Miasta podaje załącznik nr.2.

W zakresie odbudowy księgozbiorów Biblioteki, prace rozpoczęły się od uporządkowania całych zbiorów oraz rewindykacji wywiezionych.

W kwietniu 1945 r. wróciło z Pruszkowa 14.000 vol., a w październiku t.r. zwieziono z Lignicy ca 30.000 vol. Prócz tego odzyskano kilka skrzyń książek wywiezionych do Krakowa oraz pewną ilość dzieł skonfiskowanych na rzecz Książnicy niemieckiej. Ogółem rewindykowano ca. 49.000 vol.

W okresie od 1.II.1945 do 1.VI.1947 Biblioteka Publiczna powiększyła swe księgozbiory drogą zakupu o 20.672 dzieła /bez Dzielnicy Północnej/. W tym samym czasie Biblioteka otrzymywała 50.426 vol. darów. W liczbie tej należy podkreślić dar ca 13.000 vol. Ministerstwa Informacji i Propagandy oraz dar ze zbiórki "Święta Oświaty" w roku 1946 w ilości 8.651 vol. Wspomnieć również trzeba o stale otrzymywanych darach Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Głównego Urzędu Kontroli Prasy Publikacji i Widowisk, Centralnej Zbiornicy Książek, Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Moskwie, Ambasady Brytyjskiej i Amerykańskiej w Warszawie, U.N.R.R.A.

Wreszcie z dużą wdzięcznością należy podać samorządne, stale nadsyłanie książek przez większe firmy wydawnicze, a w szczególności przez: "Wiedzę", "Książkę", "Czytelnik", "Instytut Śląski", Bebethner i Wolff, Trzaska, Ewert i Michalski, "Awir", i P.Z.W.S. X/ W akcji powiększania księgozbiorów czynnikiem ujemnym jest brak ogólnopolskiego egzemplarza obowiązkowego, którego Biblioteka Publiczna została pozbawiona w czasie okupacji. Na skutek starań podjętych w okresie powojennym, Biblioteka odzyskała prawo do egzemplarza obowiązkowego, ale tylko częściowo, t.j. do egzemplarza regionalnego. I te częściowo odzyskane uprawnienia mają nierzadko charakter teoretyczny, gdyż odpowiednie zarządzenie dotychczas w praktyce nie zostało wprowadzone w życie.

Na dzień 1.VI.1947 r. księgozbiór Biblioteki Publicznej /bez Dzielnicy Północnej/ szacowany jest na ca. 184.000 vol. z czego 62.000 vol. jest już kompletnie opracowanych, ponad 50.000 vol. rozsegregowanych i możliwych do udostępnienia oraz około 70.000 vol. we wstępnej segregacji.

Biblioteka Dzielnicy Północnej posiadała z chwilą scalenia z miejską siecią biblioteczną 8.204 vol. książek opracowanych i ca. 10.000 vol. nieuporządkowanych w zwalch. W okresie od 1.IV.1946 do 1.VI.1947 roku powiększyła swe zbiory o 10.118 vol. /w tym 1.604 vol. - dar "Święta Oświaty" 1946 r./ Na dzień 1.VI.1947 r. księgozbiory Biblioteki Dzielnicy Północnej szacowano na 18.322 vol. opracowanych i udostępnionych oraz ca. 8.000 vol. w segregacji.

Biblioteka Publiczna łącznie z Biblioteką Dzielnicy Północnej posiadała w dniu 1.VI.1947 r. księgozbiór szacowany ogółem na ca. 210.000 vol. /w tym 80.322 vol. opracowanych całkowicie, ponad 50.000 vol. rozsegregowanych i możliwych do udostępnienia oraz około 80.000 vol. w zwalch nieuporządkowanych/.

X/ Ostatnio otrzymano pokaźne dary zagraniczne: ponad 100 woluminów książek z Biblioteki w Leningradzie im. Sołtykowa Szchedrina oraz 47 skrzyń z Rady Polonii Amerykańskiej i 2 skrzynie z Sekcji Kulturalnej Duńskiego Komitetu Pomocy Polsce.

[The page contains extremely faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side. The text is organized into several paragraphs.]

W swym dążeniu do skrócenia drogi książki od wydawcy, względnie z magazynów nieuporządkowanych do rąk czytelnika, Biblioteka Publiczna skróciła znacznie stosowaną powszechnie metodę opracowywania zbiorów, aby przez prowizoryczne rozsegregowanie i uporządkowanie zasobów z łatwością można było trafić do każdej książki, choćby jeszcze nieopracowanej dostatecznie.

Liczba czytelników przewijających się przez ośrodki Biblioteki Publicznej jest najlepszym dowodem skuteczności jej wysiłków w odbudowie sieci i księgozbiorów.

Miesięczną frekwencję 2½ lat działalności miejskiej sieci bibliotecznej podaje /łącznie z Dzielnicą Północną/ następujące zestawienie:

O d w i e d z i n			Udostępnionych książek		
1945	1946	1947	1945	1946	1947
I	279	28952	379	34827	46540
II	216	28839	267	33594	46940
III	257	34286	319	40365	60031
IV	612	28467	854	35148	49218
V	822	30697	1263	39087	45262
VI	1851	25471	3046	33469	-
VII	2198	18305	3817	22240	-
VIII	2852	16529	4323	19623	-
IX	6376	28291	8737	35504	-
X	13851	38736	17050	48230	-
XI	19767	41612	23109	48621	-
XII	20165	36471	23381	40246	-
ogółem	69246	356630	86545	431853	247991
	637322		766389		

Jak widać z powyższego krzywa udostępnienia w roku 1945 idzie stale w górę, ale już następny rok daje normalny obraz frekwencji z jej wyraźnym spadkiem w okresie letnim /VI - IX /. Podobny jest przebieg krzywej w roku 1947, z tym, że przechodzi ona na znacznie wyższym poziomie /około 25% wyższy/. Frekwencja pierwszych pięciu miesięcy b.r. pozwala przewidywać, że cyfra odwiedzin czytelników przekroczy w 1947 r. pół miliona .

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

Frekwencja w poszczególnych rodzajach ośrodków kształtowała się w okresie 1945 - 1.VI.1947, jak następuje:

Rodzaje ośrodków	Odwiedzin	Udostęp.książek
Biblioteka Główna /Naukowa/ wraz z Czyt. Czasopism	101.512	195,461
Biblioteki Specjalne	1.312	4.408
Dzielnicowe Czytelnie Naukowe	29.908	41.347
Wypożyczalnie	390.215	410.798
Biblioteki Dziecięce	114.375	114.375
O g ó ł e m	637.322	766.389

Zbiory Czytelni Naukowych, Bibliotek Specjalnych, i Bibliotek Dziecięcych mają charakter prezencyjny t.j. czytelnicy korzystają z nich na miejscu. Czytelnie te są bezpłatne. Wypożyczalnie zaś, dostarczają lektury domowej, a opłaty abonamentowe /10 zł. miesięcznie/ są przelewane do Kasy Zarządu Miejskiego na budżet Biblioteki i przeznaczone na dalszą rozbudowę Wypożyczalni.

Obok udostępniania zbiorów prowadzi Biblioteka coraz intensywniej rozwijającą się akcję upowszechniania książki, a to drogą współpracy z czytelnikiem, badaniem jego potrzeb i popularyzowaniem roli Biblioteki i książki.

Najsilniej akcja ta rozwinięta jest na terenie bibliotek dziecięcych, które do 1.VI.1947 r. przeprowadziły ponad 220 wycieczek i zebrań z czytelnikami, zorganizowały ponad 280 imprez artystycznych i konkursów oraz sporządziły ponad 360 plakatów, albumów i katalogów ilustrowanych.

Należy tu także podkreślić rolę popularyzacyjną uroczystości i obchodów urządzanych przez Bibliotekę Publiczną na przestrzeni ostatnich 2½ lat. W maju 1945 r. odbyło się uroczyste otwarcie Biblioteki Główniej, połączone z wystawą, podkreślającą przedewszystkim zniszczenia. W listopadzie tego roku po szczęśliwym powrocie zbiorów z Lignicy urządzone wystawę "Książki ocalonej". Ponadto Biblioteka brała czynny udział w Świątach Oświaty 1946 i 1947 r., urządzając we wszystkich swych ośrodkach pokazy książkowe, odczyty, wycieczki i t.p. / 4 Maja 1947 otwarto Czytelnię Naukową i Czytelnię Północnej./

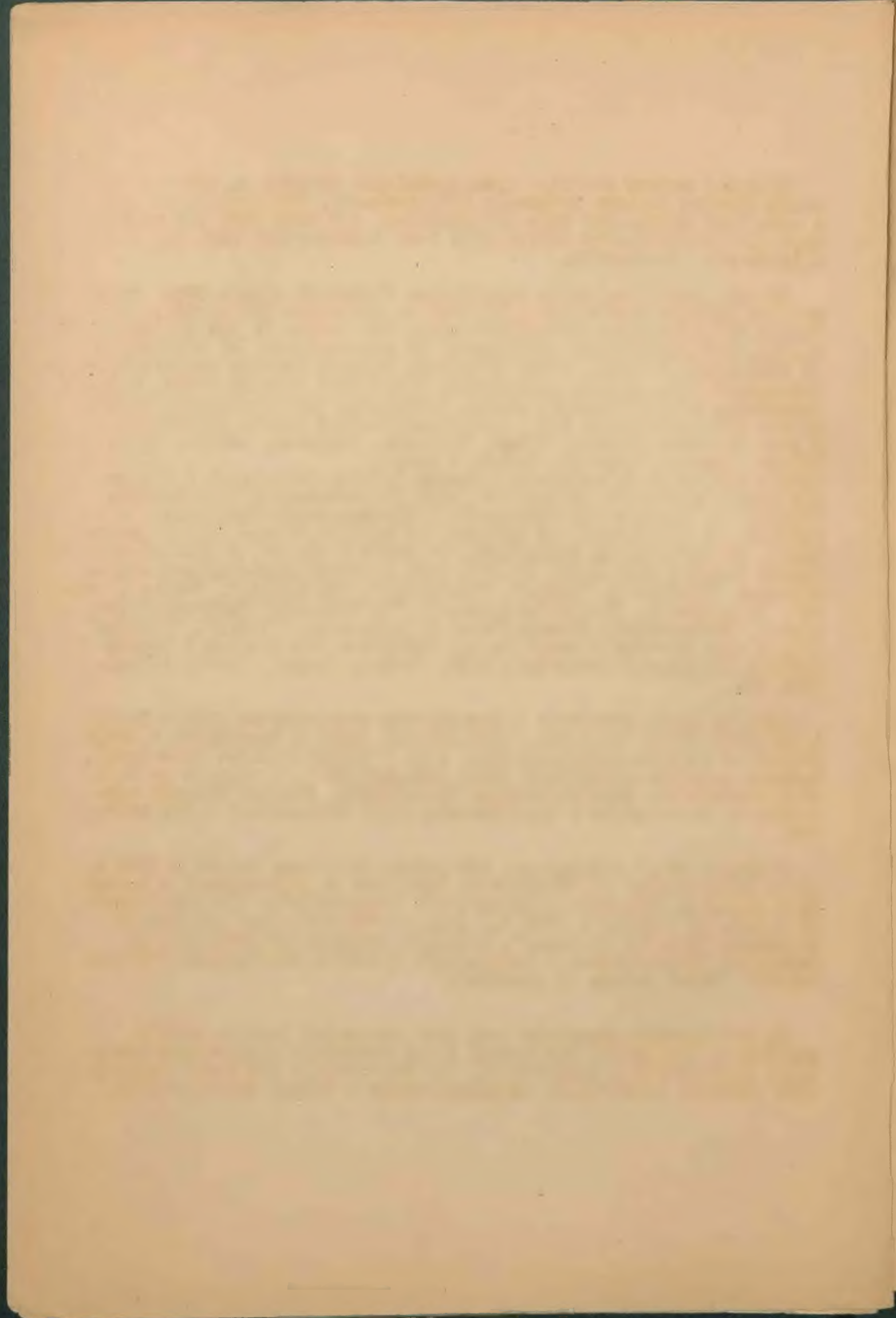
Niemniej ważnym środkiem upowszechniania książki są prace nad podniesieniem poziomu fachowego bibliotekarzy. Przeprowadzono więc w roku 1945 miesięczny kurs informacyjny, a w roku 1946 pół roczny kurs dla bibliotekarzy oświatowych oraz 2-miesięczny kurs dla bibliotekarek dziecięcych.

Szeroko zakrojona akcja poradnictwa fachowego wyszła poza ramy obsługi jedynie miasta /do 1.VI.1947 r. udzielono 340 porad/. Sekcja Bibliologiczna udzieliła ogółem 223 porady /w tym 22 indywidualne, 116 instytucjom państwowym, 23 samorządowym, 45 społecznym, 19 szkolnym/. Z porad, które dotyczyły różnych dziedzin pracy bibliotekarskiej /np.: ogólna organizacja biblioteki różnych typów, katalogowanie, klasyfikowanie, sprawa formularzy bibliotecznych, zagadnienia bibliograficzne itp./, korzystały bardzo często instytucje z poza Warszawy /Gdynia, Bytom, Grodzisk, Jeziora, Lublin, Łódź, Słupsk, Poznań, Szczecin, Otwock i inne/. Sekcja Bibliotek Dziecięcych i Muzeum Książki Dziecięcej w tym samym czasie udzieliły ogółem 117 porad /5 pracownikom Ministerstwa Oświaty, 11 pracownikom Kuratoriów i Inspektoratów Szkolnych, 19 szkołom, 19 księgarzom, 12 autorom, 12 bibliotekarzom innych instytucji, 22 instytucjom społecznym, 14 Radio i prasie, 4 studentom/. Muzeum Książki Dziecięcej służyło radą i pomocą następującym wydawnictwom: "Biblioteka Polska", "Czytelnik", "Ex Libris", "Nauka i praca", Matuszewski, "Nasza Księgarnia", "Spółdzielczy Instytut Wydawniczy", "Światowid", Trzaska, Ewert i Michalski, "Wiedza", "Książka" itd. Z poza Warszawy z porad Sekcji Bibliotek Dziecięcych i Muzeum Książki Dziecięcej korzystała Łódź, Kraków, Poznań, Toruń, Jelenia Góra itd.

Cała ta akcja szkolenia i poradnictwa zogniskowana jest w Sekcji i Czytelni Bibliologicznej, posiadającej jeden z bogatszych w kraju zbiorów z zakresu księgoznawstwa, oraz w Muzeum Książki Dziecięcej, będącym poważnym warsztatem pracy pedagogicznej, a mającym na celu obok gromadzenia dawnych książek dziecięcych, również badanie czytelnictwa dziecięcego i inspirowanie akcji wydawniczej w tym zakresie.

W ramach akcji wydawniczej Biblioteka Publiczna wydała w 1945 r. szkic informacyjny pt. "Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy" w związku z rocznicą ponownego udostępnienia księgozbiorów dla publiczności w dniu 23 listopada 1944 r., oraz w 1946 powielony przewodnik do pokazu "Książki Ocalonej", redaguje wreszcie od 1945 roku ze Związkiem Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich miesięcznik "Bibliotekarz" /dotąd wydane 19 numerów/.

Na zakończenie przeglądu tych prac wspomnieć jeszcze należy współpracę Biblioteki Publicznej i jej personelu z szeregiem instytucji państwowych i społecznych. Tak więc Sekcja Bibliotek Dziecięcych prowadzi konferencje porozumiewawcze z innymi organizacjami,

posiadającymi czytelnie dziecięce, celem skoordynowania metod pracy. Ponadto Biblioteka Publiczna pozostaje w styłym kontakcie z szeregiem organizacji, prowadzących akcję biblioteczną, jak Związek Nauczycielstwa Polskiego, Robotnicze Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Chłopskie Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Związek Harcerstwa Polskiego itp.

Wreszcie wielu pracowników Biblioteki bierze indywidualny udział w pracach tych instytucji, jak również i w innych /np.: Komisja Oceny Książek Ministerstwa Oświaty/.

Warszawa w czerwcu 1947 r.

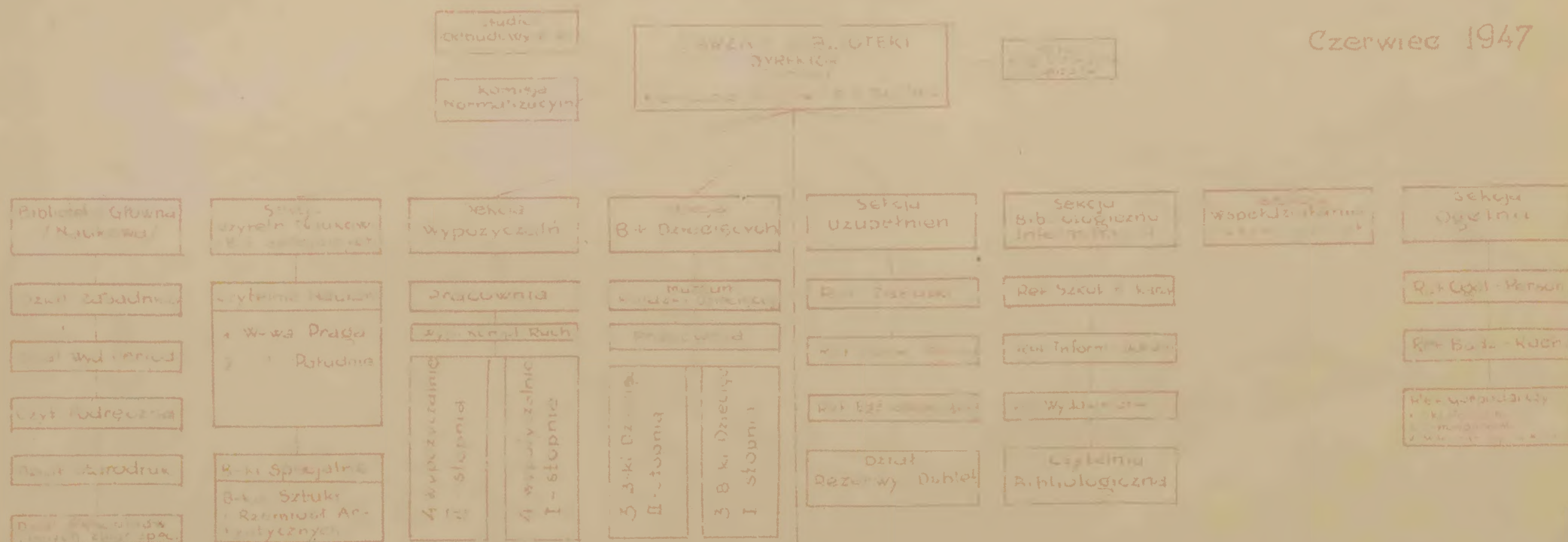
100 20511

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1100 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

SCHEMAT ORGANIZACYJNY BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ M. ST. WARSZAWY

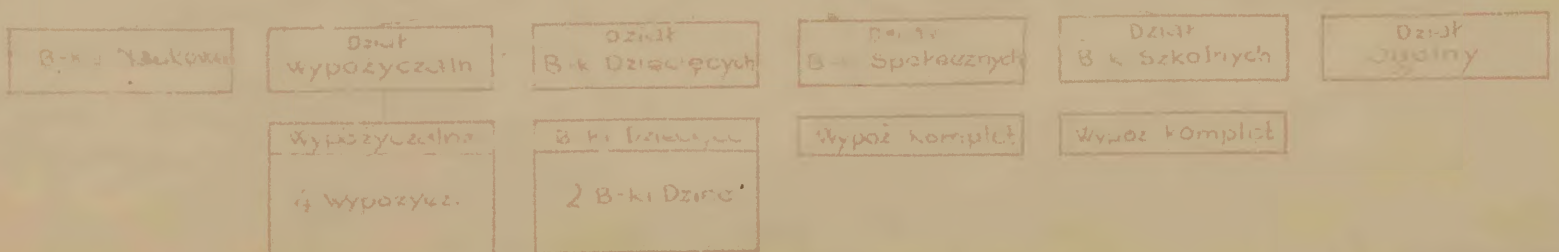
Czerwiec 1947

BIBLIOTEKA DZIELNICY

Kierownik

WARSZAWA - PÓŁNOC

Załącznik Nr. 1

Rys. Z. W.

MIEJSKA SIĘĆ BIBLIOTECZNA

Stan na 1.VI.1947

Rys. Z.W.

